

הבכור במקום שאין מומחה. ג' מתירין את הנדר במקום שאין חכם.

שנינו במשנה: רבי יוסי אומר: אפילו יש שם כ"ג אינו נשחט אלא על פי מומחה.

א-ז ומבארנין: ג' מתירין את הבכור במקום שאין מומחה. היינו לאפוקי מדרבי יוסי דמתניתין דאמר אינו נשחט אלא על פי מומחה.

אמר רב חננאל אמר רב: אין הלכה כרבי יוסי!

והא דארמן שלשה מפירין מתירין⁽³³⁾ את הנדר במקום שאין חכם — לאפוקי מדרבי יהודה.

ומקשינן: פשיטא?! דהא יחיד ורבים שנחלקו — הלכה כרבים.

דתניא: הפרת נדרים בג' הדיוטות.

ומתרצינן: מהו דתימא, רבי יוסי נמוקו עמו, טעמו עמו שמביא טעם לכל דבריו⁽³⁵⁾.

קא משמע לן דהלכה כרבים.

רבי יהודה אומר: דוקא כשאחד מהם מהשלשה חכם אבל אם שלשתן הדיוטות, אין מתירין אפילו במקום שאין חכם.

ומדייקנין: תפשוט מהא דאמר רב חננאל משמיה דרב אין הלכה כרבי יוסי, דהך קמייחא דאמר רב יהודה ג' מתירין את הבכור במקום שאין מומחה, וספק משמיה דרב ספק משמיה דשמואל — דמשמיה דשמואל איתמר. דאי משמיה דרב, תרתי למה לי למימר הא דשלשה מתירין את הבכור והא דאין הלכה כרבי יוסי?

והא דאמרינן "במקום שאין חכם", כגון מאן? כמו מי הוא אותו חכם שאין מתירין במקומו ג' הדיוטות.

אמר רב נחמן: כגון אנא!

ודחינן: חדא מכלל דחבירתא איתמר. שרב אמר רק פעם אחת ומדיוקא דההוא איתמר נמי המימרא השניה.

רבי יהודה אומר: צריך שיהא אחד מהן חכם.

ותמהינן: מכלל דהנך, תרי, כל דהו? ואפילו עמי הארץ. והרי עמי הארץ אפילו להצטרף אינם יכולים דכמו דליתנהו דמי⁽³⁴⁾.

מתניתין:

השוחט את הבכור, ומכר מבשרו, ונודע אחר כך שלא הראהו לחכם שיבדוק את מומו — מה שאכלו הקונים, אכלו, ויחזיר להם את הדמים. דאף על פי שנהנו קנסינן

אמר רבינא: דמסברי להו וסברי, שצריכים להיות לפחות בדרגה כזאת שאם יסבירו להם הלכות נדרים הם יבינו, והחכם שביניהם יסביר להם.

³³ "כגון אנא" אבל אינם עמי הארץ.

33. עיין תוד"ה מפירין

35. ובערוכין נא, א פירש"י: "נימוקו" — נים וקו. דבר ישר כקו המשקולת.

34. עיין תוס' שביארו דלכאורה מה הקושיא דלמא השנים אינם בדרגת החכם שנאמר קודם

ואלו הן דברים שאין הנפש קצה בהן: בכורות, טבליים, ויין נסך.

ותמהינן: וכי המוכר בכור רק ינכה מהדמים, ולא יחזיר להם הכל? ולימא ליה הלוקח למוכר שהוא כהן — מאי אפסדתך? והלא אם היה הבשר בידך היה טעון קבורה כיון שנשחט תם.

ומתריצין: לא צריכא, כגון דזבין ליה לישראל ממוקם מומא, את האבר שהיה בו מום [לדבריו], דאמר ליה כהן המוכר: אי לאו דאכלתיה הוה מחזינא ליה לחכם ושרי ניהליה. וכרבי יהודה דאמר [לעיל כת, א] השוחט את הבכור והראה את מומו לאחר שחיטה, רבי יהודה מתיר.

ותו מקשינן: טבליים — אמאי מנכה להם, לימא ליה — מאי אפסדתך?

ומתריצין: דאמר ליה מוכר: אי לאו דאכלתנהו הוה מתקיננא להו ואכלנא להו.

יין נסך מאי טעמא לא יחזיר להם את כל הדמים?

ומתריצין: דלא זבין ליה יין נסך גופיה, אלא על ידי תערובת שערבו עם יין כשר. דאמר ליה המוכר: אי הדרתיה ניהלי הוה מזבנינן להו לעובד כוכבים והיה משלם לי עבור היין הכשר שבתוכו.

וכרבן שמעון בן גמליאל, דתנן: יין נסך שנפל לבור ונתערב שם עם יין כשר כולו אסור בהנאה. רבן שמעון בן גמליאל אומר: ימכר כולו לעובדי כוכבים הוין מדמי יין נסך שבו, שעבורו לא יקח תשלום שהוא אסור בהנאה.

ליה שיחזיר את הדמים על שהאכילם איסור. ומה שלא אכלו, הבשר יקבר דבכור תם אסור בהנאה, ויחזיר להם את הדמים.

וכן השוחט את הפרה, ומכרה. ונודע אחר כך, שהיא טרפה — מה שאכלו אכלו, ומחזיר להם הדמים, ומה שלא אכלו, הם הלוקחים יחזירו לו את הבשר. שהוא יכול למוכרו לנכרי, והוא יחזיר להם את הדמים.

מכרוהו הלוקחים לעובד כוכבים, או הטילוהו לכלבים — ישלמו לו דמי טרפה, שנמכרת בזול. כלומר, שהמוכר מחזיר להם רק את ההפרש הואיל ולא גרם להם שיעברו על איסור.

גמרא:

תנו רבנן: המוכר בשר לחבירו, ונמצא שהוא בשר בכור. או שמכר לו פירות, ונמצא שהן טבליים. או יין, ונמצא שהוא יין נסך. הדין הוא: מה שאכלו אכלו. ויחזיר להם את הדמים.

רבי שמעון בן אלעזר אומר חילוק בדין זה:

אם מכר להם דברים שהנפש קצה בהן, יחזיר להן את כל הדמים. דלאחר שנודע להם שאכלו דבר איסור אין להם הנאה מאכילתם.

ואם מכר להם דברים שאין הנפש קצה בהן, ינכה להם את הדמים. שלא יחזיר להם הכל אלא יקח מהם תשלום מועט, שהרי נהנו.

ואלו הן דברים שהנפש קצה בהן: נבילות, וטריפות, שקצים, ורמשיים.

הדרן עלך כל פסולי המוקדשין

פרק על אלו מומין

מתניתין:

על אלו מומין שוחטין את הבכור:

נפגמה אזנו מן החסום, החלק הסחוסני של האוזן, שנחסר ממנו,

אבל לא מן העור, והבשר שמקיפים את הסחוס⁽¹⁾ שאינו נחשב מום כיון שמתרפא.

נסדקה האוזן, אף על פי שלא חסרה.

ניקבה האוזן, נקב שיש בו שיעור מלא כרשינה גרגיר של קטנית⁽²⁾.

או שיבשה האוזן.

איזהו יבשה?

כל שתנקב האוזן ואינה מוציאה טיפת דם, הרי זה מום.

רבי יוסי בן המשולם אומר: איזהו יבשה? שתהא נפרכת. שמתפוררת כשממשמשים בה.

גמרא:

ומקשינן: אמאי הנך הוי מומא? הא "פסח ועור" כתיב בבכור, דהוי מום אבל מומין אחרים לא.

ומשנינן: כתיב נמי ברישא דקרא: "וכי

יהיה בו מום". דמשמע נמי שאר מומין.

ומקשינן: ואימא, "כי יהיה בו מום" — כלל, "פסח או עור" — פרט, והוי ליה כלל ופרט, ודרשינן: אין בכלל אלא מה שבפרט. "פסח ועור" — אין. אבל מידי אחרינא לא. ושאר מומין לא יפסלו.

ומשנינן: כתיב בתריה: "כל מום רע" ובכך חזר הכתוב וכלל. ואם כן הוי ליה כלל ופרט וכלל, שאז אי אתה דן אלא בעין הפרט. מה הפרט "פסח ועור" מפורש, שהם מומין שבגלוי, ואינן חוזרין שאינם מתרפאים. אף כל מומין שבגלוי, ואינן חוזרין הם מומין הפוסלים.

ותו מקשינן: ואימא, נדרוש הכי: מה הפרט מפורש מומין שבגלוי, ובטל ממלאכתו, דפסח בטל מהילוך, ועור בטל מראיה, ואינו חוזר — אף כל מומין שבגלוי ובטל ממלאכתו ואינו חוזר. אלמא תנן: נפגמה אזנו מן החסום, ולא מן העור. והא נפגמה אזנו בסחוס אינו בטל משמיעה?!

ומתריצין: אלא לא בכלל ופרט דרשינן ליה אלא מדכתיב "כל מום רע" — ריבויא הוא, לרבות כל המומין.

ומקשינן: אי הכי, ד"כל" ריבויא הוא — מומין שבסתר נמי ייחשבו מום ונשחוט הבכור עליהם? אלמא תנן לקמן: חוטין, חניכיים, החיצוניות, שבאמצע הפה

2. נסדקה וניקבה היינו נמי בסחוס, רמב"ם.

1. חזו"א סי' כה ס"ב

יכול יפרו גם על מום עובר?

תלמוד לומר: "אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה". דמשמע דוקא אותה שאינה קריבה כל עיקר. יצתה זו, בעלת מום עובר, שאינה קריבה היום, אלא למחר! הלכך מדלא פדינן על מום עובר, כל שכן שלא שחטינן עליו בכור בחוץ.

איבעית אימא: מאי טעמא מום עובר לא מרבינן, דאם כן — "פסח" ו"עור" למה לי?

אלא שמע מינה דלהכי כתביה רחמנא, לומר, דאינו נשחט אלא על מום קבוע כ"פסח ועור".

שינוי במשנה: נסדקה אף על פי שלא חסרה:

תנו רבנן: הסדק, שיעורו בכל שהוא. הפגימה, בין שנעשתה בידי אדם, בין שנעשתה בידי שמים, שנולדה עמו.

ודייקנן: מדקתני גבי פגימה בין בידי אדם בין בידי שמים — מכלל, דסדק בידי שמים לא, ומאי שנא?

ומשינן: אלא הכי קתני: הסדק כל שהוא, והסדק והפגימה בין בידי שמים בין בידי אדם.

וכמה שיעור פגימה? כדי שתחגור בה ציפורן. שאם יעבירו את הציפורן היא תתעכב על ידי הפגימה — כבדיקת סכין.

שינוי במשנה: ניקבה מלא כרשינה:

תנו רבנן: כמה נקיבת האוזן? מלא כרשינה.

שנפגמו, שחסרו מעט, או שנפגמו, שלא נחסרו אלא נסדקו, וכן הפנימיות החניכיים של השיניים הטוחנות שנעקרו לגמרי.

ב-לז ומדייקנן: שנעקרו — אין, אבל נפגמו או נפגמו לא. כיון שהוא אינו גלוי ומאי טעמא לא מרבינן ליה מ"כל מום רע"?

ומשינן: בעינן "מום רע" וליכא. דמום רע לא מיקרי אלא בגלוי שהוא מתגנה על ידו.

ותו מקשינן: אי הכי, מום עובר נמי נרבייה מ"כל מום רע". אלמה תנן: נפגמה אזנו מן החסוס, ולא מן העור?

ומשינן: מום עובר, סברא הוא דלא הוי מום בבכור. כי השתא מיפרק לא פרקינן עלויה פסולי המוקדשין, דהיינו שאר קרבנות שנפל בהם מום — מישחט שחטינא עלויה בכור בחוץ?

דתניא: כתיב, "ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה" והעמיד את הבהמה לפני הכהן והעריך הכהן אותה" — בבעלי מומיין שנפדו הכתוב מדבר. שכאן לימדנו הכתוב שקרבן שנעשה בעל מום דינו להיפדות.

אתה אומר בבעלי מומיין שנפדו, או אינו אלא בבהמה טמאה ממש הכתוב מדבר.

כשהוא אומר: בפסוק אחר [ויקרא כז, כז] "ואם בבהמה הטמאה ופדה בערכך" הרי בהמה טמאה אמור.

הא מה אני מקיים "ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה"?

הוי אומר זה בעלי מומיין שנפדו.